

Załącznik nr 2.

AUTOREFERAT
dorobek i osiągnięcia naukowe

dr Alina Kulczyk-Dynowska
Wrocław, wrzesień 2018 r.

SPIS TREŚCI

1. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe	2
2. Informacje o przebiegu pracy zawodowej.....	2
3. Charakterystyka dorobku naukowego.....	3
3.1. Rozwój naukowy i problematyka badawcza	3
3.2. Liczba i kategorie publikacji naukowych.....	5
4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki	6
4.1. Podstawowe informacje o osiągnięciu naukowym (monografii)	6
4.2. Hipotezy i cele pracy	6
4.3. Koncepcja badań.....	7
4.4. Zakres przestrzenny i czasowy.....	16
4.5. Struktura pracy	17
4.6. Rezultat badań	18
5. Wybrane informacje o działalności dydaktycznej, organizatorskiej i popularyzatorskiej	23
5.1. Działalność dydaktyczna	23
5.2. Działalność organizatorska	24
5.3. Działalność popularyzatorska	25
6. Wybrane informacje o pozostałych dokonaniach zawodowych	25
6.1. Udział w konferencjach	25
6.2. Projekty badawcze.....	25
6.3. Umiędzynarodowienie.....	26
6.4. Współpraca z podmiotami zewnętrznymi	26
6.4.1. Współpraca na rzecz praktyki.....	26
6.4.2. Współpraca na rzecz nauki	26
7. Ocena okresowa, nagrody i wyróżnienia	27
7.1. Ocena okresowa	27
7.2. Nagrody Rektora	27
7.3. Pozostałe wyróżnienia	27

1. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe

2003 r. – uzyskanie (z wynikiem bardzo dobrym) stopnia magistra na Wydziale Gospodarki Regionalnej i Turystyki w Jeleniej Górze Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu (aktualnie: Wydział Ekonomii, Zarządzania i Turystyki w Jeleniej Górze Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu) na podstawie pracy „Pogotowie Ratunkowe – w kierunku organizacji inteligentnej” pod kierunkiem dr Mieczysława Morawskiego, Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu.

2007 r. – uzyskanie stopnia doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii przed Komisją Rady Wydziału Gospodarki Regionalnej i Turystyki w Jeleniej Górze Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu (aktualnie: Wydział Ekonomii, Zarządzania i Turystyki w Jeleniej Górze Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu) na podstawie pracy „Wpływ obszarów chronionych na rozwój regionalny” pod kierunkiem dr hab. Ryszarda Broła, prof. nadzw. AE (recenzenci: dr hab. Zbigniew Przybyła, prof. nadzw. AE, Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu; prof. dr hab. Piotr Bury; Akademia Świętokrzyska).

2. Informacje o przebiegu pracy zawodowej

Pracę zawodową rozpoczęłam w dniu 18 września 2003 r. w Karkonoskim Parku Narodowym. Równocześnie od początku roku akademickiego 2003/2004 rozpoczęłam studia doktoranckie na Wydziale Zarządzania i Informatyki Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. Przypadające na dzień 20 lutego 2011 r. zakończenie okresu zatrudnienia w Karkonoskim Parku Narodowym trudno uznać za kres moich powiązań zawodowych z tą jednostką. Moje główne zainteresowania naukowe związane są z problematyką obszarów chronionych, stąd Karkonoski Park Narodowy niejednokrotnie stanowił przedmiot moich badań. Czynnie uczestniczyłam w uroczystościach jubileuszu 55-lecia Karkonoskiego Parku Narodowego (wygłosiłam wykład zamawiany).

W okresie od 1 października 2008 r. do dnia 30 czerwca 2009 r. byłam zatrudniona na stanowisku adiunkta w Wyższej Szkole Technologii Teleinformatycznych w Świdnicy.

Nieprzerwanie od 2008 r. pracuję w Wyższej Szkole Zarządzania i Przedsiębiorczości w Wałbrzychu. Początkowo zatrudnienie oparte było o umowę cywilno-prawną, w latach 2009-2011 o umowę o pracę (stanowisko adiunkta), a następnie ponownie o umowę cywilno-prawną. Stan ten trwa do dnia dzisiejszego.

W dniu 1 października 2010 r. związałam swoje życie zawodowe z Uniwersytetem Przyrodniczym we Wrocławiu. Początkowo zatrudnienie oparte było o umowę cywilno-prawną. W marcu 2011 r. zostałam zatrudniona na stanowisku asystenta w Katedrze Gospodarki Przestrzennej, a w listopadzie 2011 r. otrzymałam awans na – zajmowane do chwili obecnej – stanowisko adiunkta.

W grudniu 2015 r. uzyskałam zgodę Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu na dodatkowe zatrudnienie w Karkonoskiej Państwowej Szkole Wyższej (w wymiarze pełnego etatu na okres od stycznia do września 2016 r.). We wskazanej jednostce pełniłam obowiązki Kierownika Działu Nauczania i Spraw Studenckich. Ze względu na intensyfikację prac naukowych związanych z monografią skróciłam okres zatrudnienia do dnia 5 lipca 2016 r.

3. Charakterystyka dorobku naukowego

3.1. Rozwój naukowy i problematyka badawcza

Moje zainteresowania naukowe koncentrują się na zagadnieniach związanych funkcjonowaniem obszarowych form ochrony przyrody (ze szczególnym uwzględnieniem parków narodowych) w kontekście procesów rozwoju lokalnego i regionalnego. Istotna jest dla mnie także problematyka zrównoważonego rozwoju w wymiarze lokalnym i regionalnym. Do podjęcia badań w ww. zakresie skłoniły mnie obserwowane konflikty przestrzenne związane z obszarami chronionymi, jak i często spotykane utożsamianie obszarów chronionych z czynnikiem blokującym rozwój terytorialnie powiązanych przestrzeni. Istotnym efektem prowadzonych badań było przygotowanie rozprawy doktorskiej pt.: „Wpływ obszarów chronionych na rozwój regionalny” pod kierunkiem dr hab. Ryszarda Broła, prof. nadzw. AE. Warto zauważyć, że w momencie obrony pracy (rok 2007) w literaturze polskiej zdecydowanie brakowało opracowań przedstawiających wpływ obszarów chronionych na rozwój regionu. W kontekście konieczności dostosowania zasad gospodarowania przestrzenią do wymogów narzucanych m.in. przez dyrektywy unijne traktujące o ochronie przyrody oraz systematycznego powiększania powierzchni objętej ochroną prawną uznałam to za poważny problem. Celem głównym rozprawy doktorskiej było ustalenie, czy istnienie w regionie obszaru chronionego wywiera wpływ na rozwój regionalny. Realizacja tego celu wymagała studiów regionalnych. Za obszar badań przyjął Dolny Śląsk oraz sąsiadującą Saksonię – regiony podobne pod względem przyrodniczym i w sferze obszarowych form ochrony przyrody oraz różniące się w sferze rozwoju gospodarczego. Celami uzupełniającymi rozprawy były: wielostronna charakterystyka obszarów chronionych, ukazanie wpływu obszarów chronionych na konkurencyjność badanych regionów oraz ukazanie wpływu obszaru chronionego jakim jest Karkonoski Park Narodowy na rozwój lokalny.

W okresie pracy naukowej przed doktoratem opublikowałam pięć publikacji. Należy podkreślić, że łączyłam wówczas pracę strictly naukową z zatrudnieniem na pełen etat w Karkonoskim Parku Narodowym. Doświadczenia i wiedza zdobyte w Karkonoskim Parku Narodowym pozwoliły mi na zrozumienie zasad funkcjonowania najwyższej rangą obszarowej formy ochrony przyrody z własnym zarządem, co przyczyniło się wydatnie do mojego rozwoju naukowego. Nie bez znaczenia pozostały także nawiązane wówczas interesujące kontakty z przedstawicielami innych parków narodowych.

Po doktoracie starałam się kompleksowo zbadać park narodowy jako podmiot uczestniczący w lokalnych (i nie tylko) procesach gospodarczych. Interesowały mnie m.in. następujące zagadnienia:

- park narodowy jako podmiot zarządzania publicznego,
- park narodowy w kontekście finansów publicznych,
- park narodowy jako beneficjent środków unijnych,
- zarządzanie zasobami parku narodowego (w tym także zarządzanie zasobami ludzkimi i materialne elementy motywowania w warunkach badanej jednostki),
- inwestycje infrastrukturalne oraz edukacja przyrodnicza parku narodowego w kontekście zrównoważenia rozwoju turystyki,
- konflikty przestrzenne powiązane z włączeniem przestrzeni w granice obszaru chronionego,
- park narodowy jako podmiot transgraniczny,
- marketing terytorialny na obszarach chronionych,

W konsekwencji zainteresowań badawczych w okresie kwiecień-wrzesień 2011 r. odbyłam zagraniczny staż badawczo-naukowy w Správa Krkonošského národního parku z siedzibą w Vrchlabi w Czechach.

Za ważną w moim rozwoju naukowym uznaję wydaną w 2013 r. monografię pt. „Rozwój regionalny na obszarach chronionych (Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu). Publikacja ta stanowi próbę ujęcia problematyki rozwoju regionalnego ze szczególnym uwzględnieniem walorów środowiska naturalnego – dążyłam do wyeksponowania znaczenia zasobów naturalnych dla rozwoju regionu i jakości życia człowieka. W monografii podjęłam próbę charakterystyki roli obszarów chronionych w rozwoju regionu oraz opisu mechanizmu procesów rozwojowych zachodzących w regionie, a także określenia wpływu środowiska naturalnego na wspomniane procesy. Zbadałam kwestię rozwoju regionalnego jako procesu złożonego, dla którego szczególne znaczenie ma wielowymiarowo postrzegana przestrzeń i będący elementem przyrody człowiek. Starłam się określić, czy zasoby środowiska naturalnego oraz obszary chronione wywierają wpływ na kierunek rozwoju regionu. Dodatkowo próbowałam dowiedzieć, że regiony, których część powierzchni objęto ochroną prawną, nie są tożsame z regionami zacofanymi, a wyeksponowanie unikatowych zasobów naturalnych może stanowić element marketingu terytorialnego. Wspomniana praca składa się z trzech części – pierwszej poświęconej zagadnieniom rozwoju regionalnego, drugiej określającej rolę środowiska naturalnego w rozwoju regionalnym oraz ostatniej – trzeciej – poruszającej kwestię obszarów chronionych w strukturze funkcjonalno-przestrzennej regionów.

W kolejnych latach systematycznie dążyłam do poszerzenia sposobu oceny i postrzegania obszarowej formy ochrony przyrody jaką jest park narodowy o kategorię aktywnej jednostki gospodarującej pełniącej rolę pracodawcy, inwestora i podmiotu wpływającego na rozwój lokalny. Opracowałam autorską metodę badawczą pozwalającą na analizę działalności parku narodowego, charakterystykę majątku oraz identyfikującą działania prowadzące do kreowania funkcji turystycznej powiązanych gmin. Dzięki doświadczeniu zdobytemu podczas pracy w Karkonoskim Parku Narodowym mogłam wykonać badania empiryczne w oparciu o dane pochodzące z ewidencji finansowo-księgowej poszczególnych parków narodowych. Należy zaznaczyć, że parki narodowe nie prowadzą jednolitej polityki rachunkowości – pozyskiwanie informacji jest zatem obarczone koniecznością posiadania stosownej wiedzy. W latach 2013-2018 wykonałam badania i opublikowałam ich wyniki dla Babiogórskiego Parku Narodowego, Wigierskiego Parku Narodowego, Roztoczańskiego Parku Narodowego, Białowieskiego Parku Narodowego, Wolińskiego Parku Narodowego, Kampinoskiego Parku Narodowego, Gorczańskiego Parku Narodowego oraz Parku Narodowego Gór Stołowych. W miarę postępu prac coraz bardziej skłaniałam się do wykonania kompleksowych badań obejmujących wszystkie 23 parki narodowe w Polsce – doprowadziło to finalnie do powstania monografii pt.: „Parki narodowe a funkcje turystyczne i gospodarcze gmin terytorialnie powiązanych” (opisanej w dalszej części autoreferatu).

Atrakcyjność przyrodnicza obszarów chronionych sprawia, że są również (choć w różnym stopniu) atrakcyjne turystycznie. Zagadanie funkcji turystycznej zainteresowało mnie szczególnie, co doprowadziło do rozszerzenia obszaru badań poza przestrzeń powiązaną terytorialnie z obszarami chronionymi. Za istotne uznaję wyniki badań nad funkcją turystyczną miast (w tym gmin miejskich powiązanych terytorialnie z parkami narodowymi). W trakcie swoich prac badawczych interesowałam się także teoriami rozwoju regionów, problematyką sąsiedztwa zróżnicowanych przestrzeni (tj. przestrzeni wiejskiej i dużego miasta) oraz nieruchomościami. Ciekawym doświadczeniem były badania nad specjalnymi strefami ekonomicznymi, które – podobnie jak parki narodowe – odróżniają się warunkami gospodarowania od sąsiadujących terenów.

Podsumowując pragnę podkreślić, że najważniejszym dla mnie obszarem badań były i są parki narodowe oraz powiązane z nimi terytorialnie gminy. Za wyraz uznania dla moich dokonań badawczych w przedmiotowym zakresie uważam powołanie mnie przez Ministra Środowiska w skład członków Rady Naukowej Parku Narodowego Gór Stołowych (Zarządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 marca 2015 r. Dz. Urz. Min. Środ. poz. 32).

3.2. Liczba i kategorie publikacji naukowych

W latach 2008-2018 opublikowałam 46 publikacji w recenzowanych wydawnictwach. W sumie mój cały dorobek (włącznie z publikacjami przed doktoratem) obejmuje 50 publikacji. Warto podkreślić, że **70%** publikacji stanowią publikacje których jestem jedynym autorem.

Publikacje ukazały się w następujących wydawnictwach krajowych:

- Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu,
- Pracach Naukowych Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości,
- Wydawnictwie Politechniki Opolskiej,
- Wydawnictwie Komisji Technicznej Infrastruktury Wsi PAN w Krakowie,
- Wydawnictwie Naukowym Uniwersytetu Szczecińskiego,
- Wydawnictwie Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu,
- Wydawnictwie Wyższej Szkoły Bankowej we Wrocławiu,
- Wydawnictwie Naukowym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu,
- Wydawnictwie Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu,
- Wydawnictwie Społecznej Akademii Nauk w Łodzi,
- Wydawnictwie Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Kaliszu,
- Problemy Rynku Nieruchomości (Biuletyn Stowarzyszenia Rzeczoznawców Majątkowych)
- Studia Ekonomiczne i Regionalne,

oraz zagranicznych:

- Opera Corcontica, Krkonosske Prace,
- African Journal of Business Management,
- Springer Verlag,
- Wydawnictwie Uniwersytetu Hradec Králové (w tym 2 publikacje włączone w zasoby Thomson Reuters ISI Web of Science (WOS)),
- IOP Conf. Series: Materials Science and Engineering (publikacja włączona w zasoby Thomson Reuters ISI Web of Science (WOS)),
- Journal of Economic Issues (IF 0,573; gr. A),
- Sustainability (IF 2,075; gr. A).

W dniu 3 czerwca 2018 r. otrzymałam decyzję nr PJOES-00595-2018-02 o zakwalifikowaniu artykułu pt. „*Nature protection in national parks – spatial and financial context.*” do publikacji w czasopiśmie Polish Journal of Environmental Studies (ISSN 1230-1485, gr. A poz. 9602, IF 0,793, IF_s 0,961). Według informacji uzyskanej w czasopiśmie artykuł ukaże się w Vol. 29, 2019, DOI: 10.15244/pjoes/92819.

Jestem dominującym autorem ww. artykułu (mój udział wynosi 90%).

Opublikowane przeze mnie prace według serwisu Web of Sciences oraz Google Scholar osiągnęły wartości indeksów cytowań na poziomie:

- liczba cytowań Web of Sciences: 12,
- liczba cytowań Google Scholar: 38
- indeks Hirscha Web of Science: 1,
- Google Scholar h-indeks: 3.

Wykonana przez Bibliotekę Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu ocena bibliometryczna mojego dorobku przedstawia się następująco (elementy wybrane):

- publikacje zaliczane do grupy A: 2 szt.; 40 pkt.
- publikacje zaliczane do grupy B: 37 szt.; 219 pkt.
- $\sum IF = 2,648$
- monografie i rozdziały w monografiach: 2 monografie, 4 rozdziały; 72 pkt.
- prace włączone w zasoby Web of Science: 3 szt.; 45 pkt.

Wyniki swoich badań prezentowałam podczas 21 konferencji naukowych (w tym zagranicznych, także o zasięgu międzynarodowym) oraz 3 konferencji tematycznych.

Za działalność naukową otrzymałam trzy Nagrody Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, indywidualne III stopnia (w roku: 2013, 2014, 2015). W związku z wynikami okresowej oceny nauczycieli akademickich dwukrotnie (za okres 2013-2014 oraz 2015-2016) otrzymałam ocenę wyróżniającą w zakresie działalności naukowej.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki

4.1. Podstawowe informacje o osiągnięciu naukowym (monografii)

Kulczyk-Dynowska A., 2018, *Parki narodowe a funkcje turystyczne i gospodarcze gmin terytorialnie powiązanych*, Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, Wrocław, stron 366.

Recenzenci: prof. zw. dr hab. Danuta Strahl oraz dr hab. Jacek Potocki, prof. UE.

Uznaję wskazaną monografię za znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej EKONOMIA (obszar nauk społecznych, dziedzina nauk ekonomicznych).

4.2. Hipotezy i cele pracy

W pracy przyjąłem cztery hipotezy badawcze oraz określiłem cel poznawczy. Hipotezy badawcze oraz cele pracy inspirowane są teorią biegunów wzrostu oraz teorią bazy ekonomicznej przy szczególnym uwzględnieniu roli jaką pełni funkcja turystyczna w mechanizmie rozwoju regionu.

Zgodnie z teorią biegunów wzrostu F. Perroux w regionie można wyodrębnić przestrzeń wyróżniającą się pod względem procesów rozwojowych (tzw. biegun wzrostu). W kontekście **pierwszej hipotezy:** „Poziom realizacji funkcji turystycznej gmin powiązanych terytorialnie z danym parkiem narodowym jest nierównomierny co przejawia się dominującą pozycją jednej z gmin” rolę regionu przypisałem grupie gmin powiązanych z danym parkiem narodowym.

Wskazywana przez Perroux rola działań administracyjnych w pobudzaniu mechanizmów rozwoju regionu była przyczynkiem do sformułowania **hipotezy drugiej**: „Władze samorządowe gmin terytorialnie powiązanych z parkami narodowymi dostrzegają rolę funkcji turystycznej w rozwoju zarządzanej gminą oraz czynnie – poprzez wyznaczenie odpowiednich celów strategicznych i ukierunkowane wydatki z budżetu gminy – ją wspierają”.

Z uwagi na to, że funkcja turystyczna jest zorientowana na konsumenta spoza regionu kanwą pozostałych dwóch hipotez badawczych stała się, wskazująca rolę zewnętrznego popytu w rozwoju regionów, teoria bazy ekonomicznej. **Hipoteza trzecia** ma zatem następującą treść: „Ograniczająca wykorzystanie endogenicznych zasobów funkcja ochrony przyrody stanowi przeszkodę w rozwoju egzogenicznej funkcji turystycznej gmin terytorialnie powiązanych z parkami narodowymi.” Natomiast **hipoteza czwarta** brzmi: „Funkcja ochrony przyrody ogranicza bazę ekonomiczną regionu co przejawia się brakiem rozwoju funkcji gospodarczej gmin terytorialnie powiązanych z parkami narodowymi.”

Pragnę podkreślić, że konstrukcja hipotezy czwartej rozszerza spektrum zainteresowań badawczych poza funkcję turystyczną – obejmuje całokształt aktywności gospodarczej regionu w rozumieniu szeroko pojętych funkcji gospodarczych.

Cel poznawczy jest dwudzielny. W pierwszej części jest nim szczegółowe rozpoznanie zasad funkcjonowania parków narodowych, wskazanie ich szeroko pojętego otoczenia (w tym interesariuszy) oraz identyfikacja funkcji turystycznej realizowanej w ich granicach. W drugiej części cel poznawczy obejmuje ustalenie poziomu funkcji ochrony przyrody, funkcji turystycznej oraz funkcji gospodarczej gmin terytorialnie powiązanych z parkami narodowymi wraz z określeniem wzajemnych zależności między poziomem funkcji ochrony przyrody a poziomem pozostałych badanych funkcji.

Celowi poznawczemu podporządkowałam następujące **cele szczegółowe**:

1. wskazanie istotnych dla rozwoju funkcji turystycznej, uwzględniających czynnik lokalizacji i jednocześnie umożliwiających grupowanie badanych obiektów cech przestrzeni parków narodowych,
2. identyfikacja oferty edukacji przyrodniczej jako czynnika wzmacniania rozwoju funkcji turystycznej parku narodowego,
3. identyfikacja infrastruktury umożliwiającej udostępnianie zasobów parków narodowych na potrzeby rozwoju funkcji turystycznej,
4. rozpoznanie efektów ekonomicznych edukacji przyrodniczej i udostępniania turystycznego parków narodowych,
5. identyfikacja gmin terytorialnie powiązanych z parkami narodowymi (ze szczególnym uwzględnieniem aspektu przestrzennego),
6. określenie intensywności ruchu turystycznego oraz poziomu zagospodarowania turystycznego w gminach terytorialnie powiązanych z parkami narodowymi,
7. ustalenie czy istnieje spójność pomiędzy określoną gminnymi dokumentami strategicznymi rolą funkcji turystycznej w rozwoju gminy a ekonomicznym zaangażowaniem gmin w jej wspieranie,

4.3. Koncepcja badań

Park narodowy jako forma ochrony przyrody wyróżnia się odrębnością organizacyjną i samodzielną gospodarką finansową co sprawia, że pełni rolę nie tylko zarządcy podległej przestrzeni, ale i pełnoprawnego inwestora, pracodawcy i aktora lokalnej sceny gospodarczej. We wstępie do opisu koncepcji badawczej chcę podkreślić, że postrzegam park narodowy zarówno jako obszar (przedmiot), jak i organizację (podmiot), a w konsekwencji jako obiekt,

który jest nie tylko administracyjnie, ale i funkcjonalnie częścią przestrzeni społeczno-ekonomicznej gmin terytorialnie powiązanych.

Pierwotnym zamierzeniem prowadzącym do opracowania koncepcji badawczej była chęć ustalenia pozaprzyrodniczych skutków funkcjonowania parków narodowych – przede wszystkim znalezienia odpowiedzi na pytanie, czy parki narodowe ograniczając wykorzystanie endogenicznych zasobów blokują rozwój egzogenicznej funkcji turystycznej oraz funkcji gospodarczej powiązanych terytorialnie gmin. Pragnę w tym miejscu podkreślić, że pozaprzyrodnicze skutki obszarowych form ochrony przyrody są dostrzegane od dawna, ale w polskiej literaturze rola parków narodowych jako podmiotów funkcjonujących w lokalnym systemie gospodarczym jest słabo rozpoznana. W związku z tym moim zamierzeniem były badania spełniające łącznie dwa warunki: długookresowy zakres czasowy oraz zakres przestrzenny obejmujący terytorium wszystkich 23 parków narodowych i 117 powiązanych z nimi terytorialnie gmin. Zaplanowałam i wykonałam zarówno badania o charakterze opisowym, których celem jest rzetelna charakterystyka funkcji turystycznej w parkach narodowych i badanych gminach, jak i o charakterze empirycznym (stosowanym) dostarczające materiału mogącego pomóc w zarządzaniu gminami powiązаныmi z parkami narodowymi.

Należy zaznaczyć, że w procesie wyznaczenia celu pracy inspirację stanowiły dla mnie teoria biegunów wzrostu F. Perroux oraz teoria bazy ekonomicznej przy szczególnym uwzględnieniu roli jaką pełni funkcja turystyczna w mechanizmie rozwoju regionu. Miało to oczywiście wpływ na kształt prezentowanej koncepcji badawczej. Dla twórców teorii bazy ekonomicznej istotne jest nie tylko opieranie rozwoju regionalnego na działalności eksportowej, ale i powiązania pomiędzy instytucjami oraz przedsiębiorstwami zlokalizowanymi w regionie. Park narodowy uznałam zatem za godną uwagi instytucję, a w konsekwencji w pierwszym etapie koncepcji badań dążyłam do rozpoznania zasad funkcjonowania parków narodowych, wskazania ich szeroko pojętego otoczenia (w tym interesariuszy) oraz identyfikacji funkcji turystycznej realizowanej w ich granicach. W dalszej kolejności koncepcja badawcza miała na celu wskazanie sekwencji działań prowadzących do rozpoznania powiązań pomiędzy poziomem ograniczającej wykorzystanie endogenicznych zasobów funkcji ochrony przyrody a poziomem egzogenicznej funkcji turystycznej oraz funkcji gospodarczej gmin.

Opracowana przeze mnie **koncepcja badawcza** zakłada wydzielenie **trzech części badań**. W **pierwszej części badań** założyłam wykonanie następujących czynności:

1. uzasadnienie podjęcia badań nad funkcją turystyczną w świetle teorii rozwoju regionalnego,
2. szczegółowe rozpoznanie zasad funkcjonowania parków narodowych,
3. szczegółowe rozpoznanie otoczenia i interesariuszy parków narodowych oraz wpływu parków narodowych na powiązaną terytorialnie przestrzeń (pryzmat wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich i nieurbanizowanych oraz krajobrazu i architektury regionalnej).

Tym samym założyłam, że powyżej opisana część badań stanowić będzie realizację celu poznawczego w zakresie jego pierwszej części tj. rozpoznania zasad funkcjonowania parków narodowych, wskazania ich szeroko pojętego otoczenia (w tym interesariuszy) a także wstęp do identyfikacji funkcji turystycznej realizowanej w granicach parków (właściwe badania w tym zakresie zaplanowano w drugiej części badań).

W **drugiej części badań** założyłam wykorzystanie kryterium przyrodniczego do podziału parków narodowych, przeprowadzenie odrębnie dla każdego z parków narodowych badań o jednorodnej – poniżej opisanej – strukturze oraz wykonanie podsumowania uzyskanych wyników dla wszystkich parków narodowych. Założyłam, że struktura badań poszczególnych

parków narodowych będzie wprost odzwierciedlona w sposobie prezentacji wyników badań. Celem porządkowania czynności badawczych wydzieliłam następujące punkty:

- I. Przestrzeń, edukacja, udostępnianie – pryzmat parku narodowego,
- II. Funkcja turystyczna gmin terytorialnie powiązanych,

W punkcie I pt. „Przestrzeń, edukacja, udostępnianie – pryzmat parku narodowego” założyłam przyjęcie perspektywy dyirekcji parku narodowego jako zarządcy obszaru chronionego, co wymagało rozpatrywania obszaru parku narodowego bez fragmentaryzacji terenu zgodnej z podziałem administracyjnym. W ramach opisywanego punktu założyłam ustalenie:

1. lokalizacji parku narodowego,
2. aktów prawnych stanowiących o powołaniu parku narodowego oraz wskazujących jego powierzchnię i jej ewentualne zmiany wynikłe z modyfikacji granic obszaru chronionego,
3. głównych walorów przyrodniczych stanowiących atrakcje turystyczne (przyroda ożywiona i nieożywiona),
4. oferty edukacji przyrodniczej,
5. liczby osób zwiedzających miejsca edukacyjne w latach 1995-2015,
6. finansowych aspektów edukacji przyrodniczej (przychody i koszty w roku 2016),
7. obiektów infrastruktury turystycznej i innych nieruchomości mających znaczenie dla turystyki,
8. możliwych do uprawiania na danym terenie rodzajów turystyki,
9. intensywności ruchu turystycznego (liczebności turystów w latach 1995-2015) i miejsc jego koncentracji,
10. finansowych aspektów udostępniania turystycznego (przychody i koszty w roku 2016).

Należy podkreślić, że założyłam wykonanie identyfikacji głównych atrakcji przyrodniczych przy przyjęciu perspektywy przeciętnego turysty – oznacza to, że np. wskazanie gatunków zwierząt ograniczyłam do zwierząt powszechnie rozpoznawalnych. W konsekwencji powyższego założenia uwzględnia się np. łosia, a pomija pajęczaki¹. Założyłam ponadto, że w parkach pobierających opłaty za wstęp na teren chroniony rolę pomocniczą w zakresie identyfikacji miejsc wzmożonego ruchu turystycznego pełni wskazanie miejsc sprzedaży biletów. Stacjonarne punkty sprzedaży umiejscowione są zwykle przy najpopularniejszych trasach.

W punkcie II pt. „Funkcja turystyczna gmin terytorialnie powiązanych” założyłam przyjęcie pryzmatu gmin powiązanych terytorialnie z danym parkiem. W ramach opisywanego punktu zaplanowałam:

1. ustalenie lokalizacji parku narodowego na tle granic administracyjnych gmin terytorialnie powiązanych,
2. ustalenie informacji obejmujących: nazwę gmin, status gmin (miejska, wiejska, miejsko-wiejska), przynależność gmin do powiatu, powierzchnię gmin, powierzchnię parku narodowego w danej gminie (dane w ha) oraz następujących wartości:

- udziału gminy w powierzchni parku narodowego:

$$\frac{\text{powierzchnia parku narodowego w gminie } X}{\text{powierzchnia parku narodowego}} \times 100 \quad (1)$$

- udziału parku narodowego w powierzchni gminy:

¹ por. Melak S., 2005, Pieniny, park dwóch narodów, Wyd. Pieniński Park Narodowy, Krościenko, s. 11-22 oraz Jędrzejczyk I., 1995, Ekologiczne uwarunkowania funkcji turystyki, Wyd. Śląsk, Katowice.

$$\frac{\text{powierzchnia parku narodowego w gminie } X}{\text{powierzchnia gminy } X} \times 100 \quad (2)$$

3. realizację dwuetapowego badania poziomu rozwoju funkcji turystycznej dla okresu 1995-2015.

W etapie pierwszym badania założyłam wykonanie:

- oceny stopnia zagospodarowania turystycznego za pomocą wskaźnika Baretje'a i Deferta (3):

$$Tf(t) = \frac{\text{liczba miejsc noclegowych na danym obszarze} \times 100}{\text{liczba ludności na danym obszarze}} \quad (3)$$

Źródło: Kowalczyk A. 2002, Geografia turystyki, PWN, Warszawa, s. 58.

- oceny nasycenia bazą noclegową za pomocą wskaźnika gęstości bazy noclegowej (4):

$$W_{GBN} = \frac{\text{liczba miejsc noclegowych}}{1 \text{ km}^2 \text{ obszaru}} \quad (4)$$

Źródło: Warszńska J., Jackowski A., 1978, Podstawy geografii turystyki, PWN, Warszawa, s. 67.

- oceny intensywności ruchu turystycznego za pomocą wskaźnika Charvata (5):

$$T_{Ch} = \frac{\text{liczba udzielonych noclegów} \times 100}{\text{liczba ludności miejscowej}} \quad (5)$$

Źródło: Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J. 2008, Geografia turystyki Polski, PWE, Warszawa, s. 25.

W drugim etapie badania zaplanowałam wykorzystanie wyników uzyskanych w pierwszym etapie badania (tj. wartości wymienionych powyżej trzech wskaźników) do obliczenia syntetycznej, miary rozwoju funkcji turystycznej. Założyłam obliczenia miary metodą sum standaryzowanych² połączoną z metodą unitaryzacji. Założenie to powiązane było z przyjęciem następującej procedury badawczej:

- zdefiniowanie zmiennych tj. wskaźników Baretje'a i Deferta, Charvata, gęstości (wszystkie trzy wskaźniki uznano za równoważne stymulanty bez progu weta i nie nadawano im wag),
 - przeprowadzenie procedury unitaryzacji zerowanej zmiennych dla całego okresu jednocześnie (lata 1995-2015),
 - konstrukcja *SMR* zgodnie z metodą sum standaryzowanych ze wspólnym wzorcem rozwoju dla lat 1995-2015,
 - ustalenie lokat gmin w każdym z badanych lat,
 - porównanie pozycji gmin w rankingu.
4. identyfikację roli turystyki w przyszłości gminy (wynik analizy gminnych dokumentów strategicznych).
5. wskazanie wydatków gminy w dziale 630 Turystyka.

² Z uwagi na to, że syntetyczne miary rozwoju stanowią podstawę trzeciej części badań metoda została szczegółowo opisana w dalszej części opisu koncepcji badawczej.

Należy podkreślić, że w przypadku wydatków gmin założyłam wykonanie rankingu dla wszystkich 117 jednostek powiązanych terytorialnie z parkami narodowymi. Stanowi to wyjątek w stosunku do przyjętego przy realizacji tej części badań założenia odrębności prac badawczych dla każdego z 23 parków narodowych. Przesłankę do ww. decyzji stanowiły względy poznawcze.

W przyjętej koncepcji zaplanowałam zwieńczenie wyników badań części drugiej syntezą informacji uzyskanych dla wszystkich parków narodowych. Celem uporządkowania założyłam wyodrębnienie następujących zagadnień:

1. lokalizacja parków narodowych – pryzmat gmin i województw,
2. edukacja i turystyka w parkach narodowych,
3. gminy-liderzy funkcji turystycznej w parkach narodowych,
4. funkcja turystyczna gminy a jej powierzchnia chroniona,
5. ujęcie funkcji turystycznej w dokumentach strategicznych a wydatki gmin w dziale 630 Turystyka.

Syntezę wyników badań zakończyłam krótkim podsumowaniem.

Tym samym założyłam, że druga część badań stanowić będzie realizację celu poznawczego w zakresie identyfikacji funkcji turystycznej realizowanej w granicach parków narodowych oraz w zakresie wszystkich celów szczegółowych. Założyłam także, że wyniki drugiej części badań będą stanowić podstawę weryfikacji dwóch pierwszych hipotez badawczych a także – wraz z wynikami badań trzeciej części – podstawę weryfikacji trzeciej hipotezy badawczej. W tym miejscu należy wyraźnie podkreślić różnicę w delimitacji zbiorów poddanych badaniu w drugiej i trzeciej części badań (jest to szczególnie istotne w kontekście weryfikacji trzeciej hipotezy badawczej i osiągnięcia szóstego celu szczegółowego). W części drugiej założyłam wydzielenie 23 zbiorów gmin powiązanych terytorialnie z danym parkiem narodowym, a w części trzeciej założyłam jeden zbiór składający się ze wszystkich 117 gmin powiązanych terytorialnie z 23 parkami narodowymi. Ponadto dla weryfikacji hipotezy trzeciej istotne jest, że w drugiej części badań przewidziałam zbadanie poziomu objęcia powierzchni gminy ochroną prawną jedynie w formie parku narodowego a w trzeciej części badań założyłam obliczenie syntetycznej miary rozwoju SMR funkcji ochrony przyrody.

W **trzeciej części badań** założyłam przeprowadzenie analizy statystycznej z wykorzystaniem metod porządkowania liniowego. Zaplanowałam budowę rankingów 117 badanych gmin ze względu na poziomy rozwoju gospodarczego, funkcji turystycznej i funkcji ochrony przyrody oraz analizę porównawczą gmin w każdym ze zdefiniowanych obszarów i ocenę powiązania poziomu rozwoju funkcji ochrony przyrody z funkcją gospodarczą i turystyczną.

W trzeciej części badań przyjęłam założenie, że gminy powiązane z parkami narodowymi tworzą jeden zbiór 117 obiektów. W celu wyznaczenia pozycji każdej z gmin z uwagi na poziom rozwoju gospodarczego i rozwoju funkcji turystycznej na tle funkcji ochrony przyrody zaplanowałam skonstruowanie czterech SMR w obszarze: funkcji ochrony przyrody (SMR_{ochr}), funkcji turystycznej (SMR_{tur} oraz A_SMR_{tur}), funkcji gospodarczej (SMR_{gosp}).

Należy podkreślić, że jakkolwiek ogólnie pojęta funkcja turystyczna jest elementem funkcji gospodarczej, tak zaprojektowana konstrukcja miary SMR_{tur} odnosi się jednak nie do efektów gospodarczych, a natężenia funkcji turystycznej. Założyłam, że niski poziom rozwoju funkcji turystycznej (por. interpretacji wskaźnika Baretje'a i Deferta w skali Boyer tabela 3) stanowi podstawę usunięcia gminy z badanego zbioru. Skutkiem powyższego założenia zaplanowałam obliczenie dodatkowej miary A_SMR_{tur} ujmującej jedynie gminy aktywne turystycznie.

Do obliczania SMR przyjęłam następującą procedurę badawczą:

1. zdefiniowanie zmiennych (wskaźników) w ramach każdej SMR ,

2. przeprowadzenie procedury unitaryzacji zerowanej zmiennych dla całego okresu jednocześnie (lata 1995-2015),
3. konstrukcja SMR z systemem wag zgodnie z metodą sum (standaryzowanych) ze wspólnym wzorcem rozwoju dla lat 1995-2015,
4. ustalenie lokat gmin w każdym z badanych lat dla poszczególnych SMR (SMR_{ochr} , SMR_{tur} , A_SMR_{tur} , SMR_{gosp}),
5. porównanie pozycji gmin w rankingach określonych przez każdą z SMR (SMR_{ochr} , SMR_{tur} , A_SMR_{tur} , SMR_{gosp}),
6. porównanie zmian sytuacji gminy w czasie na podstawie SMR_{ochr} , SMR_{tur} , A_SMR_{tur} , SMR_{gosp} ,
7. obliczenie współczynnika korelacji kolejnościowej między SMR_{ochr} a SMR_{gosp} oraz SMR_{ochr} a uzupełnioną miarą A_SMR_{tur} ,
8. klasyfikacja gmin według wartości SMR (SMR_{ochr} , A_SMR_{tur} , SMR_{gosp}) z wykorzystaniem średniej arytmetycznej i odchylenia standardowego.

Założyłam, że wszystkie zmienne muszą być mierzalne w jednostkach fizycznych lub miarach technicznych, albo posiadać konstrukcję pozwalającą na zastosowanie ujęcia finansowego.

Na potrzeby wyznaczenia SMR_{ochr} zdefiniowałam następujące wskaźniki:

1. udział powierzchni parków narodowych w powierzchni gminy (udział PN),
2. udział powierzchni parków krajobrazowych w powierzchni gminy (udział PK),
3. udział obszarów chronionego krajobrazu w powierzchni gminy (udział Ochk).

Przyjęte zmienne posiadają wartość informacyjną w zakresie powierzchni objętej wskazanymi typami obszarowych form ochrony przyrody. Wybór wskaźników był podyktowany zarówno obowiązującym prawem normującym obszarowe formy ochrony przyrody, jak i dostępnością danych statystycznych dla całego okresu badań. Należy zaznaczyć, że z uwagi na niejednokrotnie występującą lokalizację rezerwatów przyrody w granicach innej obszarowej formy ochrony przyrody (np. parku krajobrazowego) i możliwość zdublowania powierzchni chronionej zrezygnowałam z włączenia ich udziału w powierzchni gminy do konstrukcji SMR .

Wszystkie powyżej wymienione wskaźniki uznałam za stymulanty bez progu weta co oznacza, że gminy o dużym udziale powierzchni chronionej oceniłam jako jednostki o najwyższych lokatach. Ze względu na różnice w restrykcjach dotyczących terenów objętych określonym rodzajem obszarowej ochrony przyrody zawartych w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2004, nr 92 poz. 880) wskaźnikom nadałam następujące wagi:

1. udział PN – waga 0,65
2. udział PK – waga 0,25
3. udział Ochk – waga 0,10.

Tym samym przyjąłam, że najwyżej oceniana sytuacja występuje w parkach narodowych (najkorzystniejsze warunki do ochrony przyrody, wynikłe z największego rygoru ochrony i posiadania własnego zarządu), a najmniej korzystne warunki występują na obszarach chronionego krajobrazu. Najwyższą wartość SMR_{ochr} uznano za najkorzystniejszą sytuację.

W ramach SMR_{tur} oraz A_SMR_{tur} przyjąłam następujące zmienne:

1. wskaźnik Baretje'a i Deferta,
2. wskaźnik gęstości bazy noclegowej,
3. wskaźnik Charvata,

Do obliczenia wymienionych wskaźników zaplanowałam wykorzystać wzory (3),(4),(5).

Jak już wcześniej wspomniano wskaźnik Baretje'a i Deferta informuje o stopniu zagospodarowania turystycznego, wskaźnik gęstości bazy noclegowej mierzy nasycenie bazą noclegową a wskaźnik Charvarta pozwala określić intensywność ruchu turystycznego. Decyzja o wyborze ww. wskaźników jako zmiennych do opisywanych SMR była pochodną ich wieloletniej tradycji aplikacyjnej, uznania jakim cieszą się one w literaturze przedmiotu³ jak i dostępnością danych statystycznych dla całego okresu badań. Założyłam uznanie wszystkich wymienionych wskaźników za równoważne stymulanty bez progu weta co oznacza, że gminy osiągające wysokie wartości ww. wskaźników oceniłam jako jednostki o najwyższych lokatach, reprezentujące najkorzystniejszą sytuację.

Do obliczenia ostatniej syntetycznej miary rozwoju SMR_{gosp} przyjąłam następujące zmienne:

1. dochody gminy ogółem *per capita* (celem uzyskania porównywalności danych dochody przeliczono wg indeksu cen publikowanego przez GUS przyjmując za rok bazowy 1995 r.),
2. udział dochodów własnych w dochodach gminy ogółem (wyrażony w %),
3. liczbę pracujących przypadających na 1000 osób w wieku produkcyjnym,
4. liczbę podmiotów sektora prywatnego gospodarki narodowej przypadających na 1000 osób w wieku produkcyjnym,
5. liczbę podmiotów sektora publicznego gospodarki narodowej przypadających na 1000 osób w wieku produkcyjnym.

Dobór zmiennych wynikał z chęci uchwycenia w SMR_{gosp} informacji wskazujących zarówno zasobność finansową gminy, jak i poziom aktywności gospodarczej na jej terenie. Pierwsza zmienna jest pośrednią miarą poziomu zasobności badanej przestrzeni – zawiera wartości sumaryczne obejmujące także środki zewnętrzne. Druga miara stanowi, poprzez obejmujące m.in. wpływy z podatków dochody własne gminy, odzwierciedlenie kondycji lokalnej gospodarki. Zmienne określające liczebność podmiotów sektora prywatnego i publicznego gospodarki narodowej oraz liczbę pracujących stanowią informację o aktorach lokalnej sceny gospodarczej oraz rynku pracy w gminie. Podobnie jak w przypadku zmiennych przyjętych do utworzenia SMR_{ochr} oraz SMR_{tur} nie bez znaczenia była także dostępność danych statystycznych dla całego okresu badań. Wszystkie ww. zmienne uznałam za równoważne stymulanty bez progu weta i nie nadawałam im wag. Powyższe oznacza, że gminy osiągające wysokie wartości ww. zmiennych oceniłam jako jednostki o najwyższych lokatach, reprezentujące najkorzystniejszą sytuację.

Do obliczeń zdefiniowanych dla wszystkich SMR wskaźników przyjąłam dane GUS (Bank Danych Lokalnych).

Opisywana koncepcja zakłada unitaryzację wartości cech przyjętych do badań według poniższej formuły:

³ Por. Warszyńska J., Jackowski A., 1978, Podstawy geografii turystyki, PWN, Warszawa; Matczak A., 1992, Model badań ruchu turystycznego, Acta Universitatis Lodzianis, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego. Łódź; Kurek W., Mika M., 2007, Turystyka jako przedmiot badań naukowych, [w:] W. Kurek (red.) Turystyka, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa; Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J. 2008, Geografia turystyki Polski, PWE, Warszawa; Wyrzykowski J., 2010, Metody badania ruchu turystycznego i wskaźniki rozwoju turystyki, [w:] J. Wyrzykowski, J. Marak (red.) Turystyka w ujęciu interdyscyplinarnym, Wyd. Wyższa Szkoła Handlowa, Wrocław, s. 343-346; Szromek A., 2012, Przegląd wskaźników funkcji turystycznej i ich zastosowanie w ocenie rozwoju turystycznego obszaru na przykładzie gmin województwa śląskiego, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Seria Organizacja i Zarządzanie nr 61, Wyd. Politechnika Śląska, Gliwice, s. 295-309.

$$Z_{jit} = \frac{X_{jit} - \min X_{jit}}{\max X_{jit} - \min X_{jit}} \quad (6)$$

objaśnienia:

x – wartość cechy

j – zmienna j, gdzie j = (1, ..., p)

i – obiekt (gmina), gdzie i = (1, ..., N),

N dla $SMR_{ochr} = 117$

N dla $SMR_{tur} = 107$

N dla $A_SMR_{tur} = 58$

N dla $SMR_{gosp} = 117$

t – czas (rok), gdzie t = (1995, 1996, ..., 2015)

Formuła ta pozwala na uzyskanie wartości zawierających się w przedziale [0,1]. Z uwagi na to, iż dla każdej SMR wszystkie zmienne przyjęte do badań mają charakter stymulant nie występuje konieczność ujednoczenia ich charakteru (funkcji preferencji).

Jak już wspomniałam założyłam obliczenie SMR za pomocą metody sum standaryzowanych⁴ przedstawionej w poniższym wzorze:

$$SMR_{it} = \frac{1}{p} \sum_{j=1}^p z_{ijt} \quad (i = 1, \dots, N) \quad (t = 1995, \dots, 2015) \quad (7)$$

objaśnienia:

SMR – wartość bezwzględnej miary syntetycznej w obiekcie (gminie) i

p – liczba cech.

Celem uzupełniania klasyfikacji gmin według wartości SMR (SMR_{ochr} , A_SMR_{tur} , SMR_{gosp}) zaplanowałam wykorzystanie dwóch parametrów tj. średniej arytmetycznej i odchylenia standardowego wartości wspomnianych miar syntetycznych osiągniętych przez gminy w poszczególnych latach. Wyodrębniłam następujące przedziały klasowe (grupy) odzwierciedlające natężenie wartości SMR :

1. klasa A (najwyższy poziom aktywności)

$$SMR > \overline{SMR} + s_{SMR}$$

2. klasa B (wysoki poziom aktywności)

$$\overline{SMR} + s_{SMR} > SMR \geq \overline{SMR}$$

3. klasa C (średni poziom aktywności)

$$\overline{SMR} > SMR \geq \overline{SMR} - s_{SMR}$$

4. klasa D (niski poziom aktywności)

$$SMR \leq \overline{SMR} - s_{SMR}$$

objaśnienia:

SMR - wartość syntetycznej miary rozwoju (SMR_{ochr} , A_SMR_{tur} , SMR_{gosp})

\overline{SMR} - średnia arytmetyczna wartości syntetycznej miary rozwoju (SMR_{ochr} , A_SMR_{tur} , SMR_{gosp}) dla gmin,

s_{SMR} - odchylenie standardowe wartości syntetycznej miary rozwoju (SMR_{ochr} , A_SMR_{tur} , SMR_{gosp}) dla gmin.

Uznałam, że uzyskane w ten sposób przedziały klasowe będą pomocne w zakresie ustalenia zależności pomiędzy funkcją ochrony przyrody a funkcją gospodarczą oraz turystyczną. W kolejnym etapie zaplanowałam przyznać gminie za przynależność do danego przedziału następujące punkty:

⁴ Kowalewski G., 2002, Metody porządkowania liniowego, [w:] J. Dziechciarz (red.) Ekonometria, Wyd. Akademii Ekonomicznej, Wrocław, s. 287-304.

- klasa A = 4 pkt.
- klasa B = 3 pkt.
- klasa C = 2 pkt.
- klasa D = 1 pkt

Gminom nieujętych w A_SMR_{tur} przyporządkowałam zero punktów. Założyłam porównanie uzyskanych przez gminy punktów związanych z natężeniem badanych funkcji.

W końcowej fazie prowadzonych prac założyłam nadanie lokat badanym gminom i wykonanie porównania ze względu na pozycję wyznaczoną przez badane SMR . Zaplanowałam zbadanie siły związku pomiędzy stopniem pełnienia przez gminy funkcji turystycznej i funkcji ochrony oraz pomiędzy stopniem pełnienia przez gminy funkcji gospodarczej i funkcji ochrony przyrody. W tym celu zaplanowałam obliczenie współczynnika korelacji rang Spearmana i wykorzystanie poniższej formuły⁵:

$$r_s = 1 - \frac{6 \sum_{i=1}^N d_i^2}{N(N^2-1)} \quad (8)$$

objaśnienia:

d_{it} – określa różnice między rangami (lokatami) odpowiadających sobie wartości poszczególnych SMR_{it}

Do oceny siły współzależności zastosowałam poniższą skalę⁶ :

|0,00 – 0,3| - słaba zależność,

|0,31 – 0,6| - umiarkowana zależność,

|0,61 – 1,0| - silna zależność.

Tym samym założyłam, że trzecia część badań stanowić będzie realizację celu poznawczego w zakresie ustalenia poziomu funkcji ochrony przyrody, funkcji turystycznej oraz funkcji gospodarczej gmin terytorialnie powiązanych z parkami narodowymi wraz z określeniem zależności między poziomem funkcji ochrony przyrody a poziomem pozostałych badanych funkcji. Ponadto założyłam, że otrzymane wyniki będą podstawą weryfikacji czwartej hipotezy badawczej oraz, że będą stanowić uzupełnienie uzyskanych w drugiej części badań ustaleń pozwalających na weryfikację trzeciej hipotezy badawczej.

Decyzja o wykorzystaniu syntetycznych miar rozwoju (SMR) w zaprezentowanej koncepcji badawczej wynikała z tego, iż miary te uznawane za podstawową metodę wykorzystywaną w ramach porządkowania liniowego. Konstrukcję i zastosowanie SMR opisuje m.in.: Hellwig⁷, Kowalewski⁸, Strahl⁹, Walesiak¹⁰, Kukuła¹¹, Bal-Domańska¹². Syntetyczne miary rozwoju są wykorzystywane na potrzeby porównań sytuacji różnego typu

⁵ Sobczyk M., 2010, Statystyka opisowa, Wyd. C.H. Beck, Warszawa.

⁶ j.w.

⁷ Hellwig Z., 1968, Zastosowanie metody taksonomicznej do typologicznego podziału krajów ze względu na poziom ich rozwoju oraz zasoby i strukturę wykwalifikowanych kadr, Przegląd Statystyczny, nr 4, s. 307-327.

⁸ Kowalewski G., 2002, Metody porządkowania liniowego, [w:] J. Dziechciarz (red.) Ekonometria, Wyd. Akademii Ekonomicznej, Wrocław, s. 287-304.

⁹ Strahl D., 2006, Metody porządkowania liniowego w ocenie rozwoju regionalnego, [w:] D. Strahl (red.), Metody oceny rozwoju regionalnego, Wyd. Akademii Ekonomicznej, Wrocław, s. 160-190.

¹⁰ Walesiak M., 2006, Uogólniona miara odległości w statystycznej analizie wielowymiarowej, Wyd. Akademii Ekonomicznej, Wrocław.

¹¹ Kukuła K., 1999, Metoda unitaryzacji zerowanej na tle wybranych metod normowania cech diagnostycznych, Acta Scientifica Academiae Ostroviensis nr 4, 5-31 oraz Kukuła K., 2000, Metoda unitaryzacji zerowanej, PWN, Warszawa.

¹² Bal-Domańska B., 2016a, Propozycja procedury oceny zrównoważonego rozwoju w układzie presja – stan – reakcja w ujęciu przestrzennym [w:] K. Jajuga, M. Walesiak (red.), „Taksonomia, Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania”, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 427, Wrocław, s. 11-19.

obiektów (np. gmin, powiatów, przedsiębiorstw, państw) w odniesieniu do szerokiej gamy problemów¹³. Są one szczególnie polecane jako narzędzie porównań układów lokalnych i regionalnych m.in.: w zakresie rozwoju gospodarczego, społecznego, środowiskowego – wskazuje na to m.in. Bal-Domańska¹⁴, Malina¹⁵, Malina i Zeliaś¹⁶.

Realizacja zamierzeń badawczych wymagała zgromadzenia informacji o parkach narodowych oraz badanych zjawiskach zachodzących w przestrzeni gmin terytorialnie powiązanych. Zgadając się z poglądem Gorzelaka¹⁷ dążyłam do wyboru zestawu zmiennych które są ściśle zdefiniowane, jednoznaczne, możliwie dokładnie reprezentują zjawiska i procesy wchodzące w zakres badania, mają dużą zawartość informacyjną (jest to konsekwencja dążenia do uwzględnienia możliwie małej ilości zmiennych) oraz są nieskorelowane – miało to szczególne znaczenie dla konstrukcji syntetycznych miar rozwoju (opisanych w dalszej części charakterystyki koncepcji badawczej).

Tworzenie niezbędnej do realizacji zamierzeń badawczych bazy danych wiązało się ze znacznymi trudnościami – zostały one wyjaśnione w treści monografii.

4.4. Zakres przestrzenny i czasowy

Zakres przestrzenny badań obejmował 23 parki narodowe w Polsce oraz 117 powiązanych z nimi terytorialnie gmin.

Ze względu na ograniczoną dostępność danych lub brak ich porównywalności nie było możliwości zrealizowania wszystkich badań dla tego samego okresu czasu – stąd nie można wskazać jednego zakresu czasowego. Stanowiące trzon prac badania nad rozwojem funkcji udostępniania terenu parków narodowych oraz funkcji turystycznej gmin wykonałam dla okresu 1995-2015.

Należy podkreślić, że Narwiański Park Narodowy utworzono w 1996 r., a Park Narodowy Ujście Warty w roku 2001. Okres badań dotyczących funkcjonowania obu parków jest siłą rzeczy krótszy. W przypadku gmin powiązanych terytorialnie ze wspomnianymi parkami narodowymi badania funkcji turystycznej wykonałam dla okresu 1995-2015 (tj. w okresie obejmującym również lata przed utworzeniem parku narodowego).

¹³ Obrębalski M., 2006, Mierniki rozwoju regionalnego, [w:] D. Strahl (red.), *Metody oceny rozwoju regionalnego*, Wyd. Akademii Ekonomicznej, Wrocław, s. 26.

¹⁴ Bal-Domańska B., 2016b, Ocena zrównoważonego rozwoju Polski w układzie powiatów w ujęciu przyczyna – stan – reakcja. Przypadek bezrobocie – ubóstwo – aktywność gospodarcza [w:] M. Markowska, D. Głuszczyk, B. Bal-Domańska (red.), „Gospodarka regionalna i teorii i praktyce” *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu* nr 433, Wrocław, s. 9-18.

¹⁵ Malina A., 2008, Analiza przestrzennego zróżnicowania poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego powiatów województwa małopolskiego w latach 2000-2004, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie* nr 797, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków, s. 5-22.

¹⁶ Malina A., Zeliaś A. 1997, Taksonomiczna analiza przestrzennego zróżnicowania jakości życia ludności w Polsce w 1994 r., *Przegląd Statystyczny*, 1997/44 z. 1, s. 11-27.

¹⁷ Gorzelak G., 1979, Dobór zmiennych w statystycznej analizie porównawczej – metody (I), *Wiadomości Statystyczne*, nr 3, s. 17-21.

4.5. Struktura pracy

Praca składa się z pięciu rozdziałów, wstępu oraz – obejmującego wnioski z badań i rekomendacje – zakończenia.

Rozdział 1. „Funkcja turystyczna w świetle wybranych teorii rozwoju regionalnego” zawiera uzasadnienie badań nad funkcją turystyczną w kontekście rozwoju regionalnego. Dokonałam w nim wprowadzenia dotyczącego rozwoju ekonomiki regionalnej oraz geografii turystyki ze szczególnym uwzględnieniem możliwości jakie daje geografia turystyki w zakresie delimitacji turystycznych jednostek przestrzennych. Zwróciłam uwagę na wpływ procesu globalizacji oraz teorii ekorozwoju na opisywane zagadnienia. Przedstawiłam, wybrane przy przyjęciu kryterium użyteczności dla wskazania powiązań pomiędzy rozwojem regionalnym a funkcją turystyczną, teorie rozwoju regionalnego tj. teorię bazy ekonomicznej, teorię biegunów wzrostu oraz teorię lokalizacji. Pragnę podkreślić, że teoria bazy ekonomicznej oraz teoria biegunów wzrostu stanowiły bezpośrednią inspirację hipotez badawczych oraz celu poznawczego.

Rozdział 2. „Wybrane aspekty funkcjonowania parków narodowych” rozpoczyna przedstawienie podstawowych informacji o parkach narodowych, ich ustawowych zadań i funkcji. Zwróciłam uwagę na kwestie finansowania działalności parku narodowego, zarządzanie parkiem narodowym oraz znaczenie badanego obszaru dla gmin terytorialnie powiązanych.

Następnie podjęłam tematykę otoczenia parków narodowych. Rozważania rozpoczyna próba identyfikacji interesariuszy – warto podkreślić, że wykroczyłam poza perspektywę krajową. Następnie zagadnienie otoczenia badanych jednostek rozpatrzyłam z perspektywy wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich i nieurbanizowanych – w sposób szczególny uwzględniłam konsekwencje zjawiska depopulacji oraz turystycznej funkcji wsi. Refleksje nad otoczeniem parków narodowych zakończyłam odniesieniem do krajobrazu oraz architektury regionalnej.

W dalszej kolejności poruszyłam kwestie turystyki oraz edukacji jako aktywności w przestrzeni chronionej. Przedstawiłam – istotne nie tylko dla obszarów chronionych – negatywne skutki turystyki. Wskazałam wzajemne, występujące w przestrzeni parków narodowych, powiązania pomiędzy turystyką a edukacją przyrodniczą. Zwróciłam także uwagę na finansowy aspekt rozwoju turystyki dla budżetu gmin. Rozdział zakończyłam podsumowaniem.

Rozdział 3. „Koncepcja badań nad funkcją turystyczną parków narodowych oraz wybranymi funkcjami gmin terytorialnie powiązanych” zawiera syntetyczne uzasadnienie podjętych badań oraz uporządkowany opis sekwencji poszczególnych działań badawczych.

Rozdział 4. „Studia nad rozwojem funkcji turystycznej w przestrzeni gmin i parku narodowego” składa się z krótkiego wprowadzenia oraz czterech podrozdziałów. Podrozdziały od 1 do 3 są konsekwencją podziału parków narodowych według kryterium stanowiącego kompilację typu krajobrazu oraz wiodących ekosystemów podległych ochronie – wyróżniłam nizinne (12 szt.), wyżynne (3 szt.) oraz górskie (8 szt.) parki narodowe. Nizinne parki narodowe podzieliłam dodatkowo na: nadmorskie, pojezierne, leśne oraz rzeczne. Każdy z 23 parków narodowych opisałam według identycznego schematu obejmującego trzy punkty.

W pierwszym punkcie pt.: „Przestrzeń, edukacja, udostępnianie – pryzmat parku narodowego” wskazałam lokalizację, akty prawne stanowiące o powołaniu parku oraz określiłam powierzchnię obszaru chronionego, główne atrakcje przyrodnicze (przyroda żywa i nieżywa), ofertę edukacji przyrodniczej, obiekty infrastruktury turystycznej i inne nieruchomości mające znaczenie dla turystyki. W dalszej kolejności wskazałam możliwe na danym terenie rodzaje turystyki, zgromadziłam informacje dotyczące intensywności ruchu turystycznego i określiłam miejsca jego koncentracji. Celem ujęcia finansowych aspektów edukacji przyrodniczej oraz udostępniania terenu parku narodowego przedstawiłam generowane przez wspomniane funkcje koszty i przychody.

Punkt drugi pt.: „Funkcja turystyczna gmin terytorialnie powiązanych” został wykonany przez pryzmat gmin powiązanych terytorialnie z danym parkiem narodowym. W ramach punktu drugiego wskazałam lokalizację parku narodowego na tle granic administracyjnych gmin terytorialnie powiązanych, przedstawiłam podstawowe informacje o gminach, powierzchnię gmin oraz powierzchnię parku narodowego w danej gminie oraz określiłam udział gminy w powierzchni parku narodowego i udział parku narodowego w powierzchni gminy. Następnie przedstawiłam wyniki badań dotyczących poziomu rozwoju funkcji turystycznej. Punkt kończy odniesienie do zawartej w gminnych dokumentach strategicznych roli turystyki w przyszłości gminy oraz przedstawienie wydatków gminy w dziale 630 Turystyka.

Punkt trzeci obejmuje krótkie podsumowanie.

Ostatni – czwarty – podrozdział zawiera syntezę wyników badań połączoną z odniesieniem do wskazanych celów badawczych oraz założonych hipotez badawczych weryfikowanych w tej części pracy.

Rozdział 5. „Studia nad rozwojem wybranych funkcji gmin terytorialnie powiązanych z parkami narodowymi” zawiera cztery podrozdziały. Trzy pierwsze powstały w oparciu o syntetyczne miary rozwoju pozwalające na zbadanie poziomu funkcji ochrony przyrody (pierwszy podrozdział), funkcji turystycznej (drugi podrozdział) oraz funkcji gospodarczej (trzeci podrozdział) gmin terytorialnie powiązanych z parkami narodowymi. Czwarty podrozdział poświęciłam zależnościom pomiędzy funkcją ochrony przyrody, a pozostałymi badanymi funkcjami.

4.6. Rezultat badań

Przeprowadzone badania i analizy pozwoliły zweryfikować postawione na wstępie hipotezy badawcze oraz osiągnąć przyjęty cel poznawczy wraz z wyspecyfikowanymi celami szczegółowymi. Zaproponowaną koncepcję badawczą uznaję tym samym za użyteczną. Uzyskanie wyniku badań skłoniły mnie do sformułowania syntetycznych ocen, a także wniosków i rekomendacji – ich skróconą wersję przedstawiam poniżej (pełna wersja w treści monografii).

Dążenie do zrozumienia roli obszarów chronionych w rozwoju przestrzeni gmin zmusza do ukazania ich w sposób wielowymiarowy – charakterystyka ustawowych uwarunkowań funkcjonowania i zadań tychże obszarów jest jedynie wstępem. Parki narodowe to państwowe osoby prawne realizujące zadania nie tylko z zakresu ochrony przyrody, ale i edukacji ekologicznej oraz udostępniania terenu. Mają one interesariuszy zaliczanych do wielu różnych grup społecznych. Wpływają na krajobraz i dziedzictwo kulturowe regionu oraz promują idee pozarolniczego rozwoju obszarów wiejskich ucząc jednocześnie zrównoważonego korzystania z dziedzictwa naturalnego. Ujmując parki narodowe przez pryzmat przestrzeni i użytkowników należy je uznać za obszary wielofunkcyjne – istotne dla ochrony przyrody, funkcji gospodarczych, społecznych oraz kulturowych.

Popularność miejsc edukacyjnych oraz liczba turystów odwiedzających poszczególne parki narodowe była w badanym okresie (1995-2015) bardzo zróżnicowana. Największą

popularnością cieszyła się oferta edukacji przyrodniczej Pienińskiego PN. Kolejne lokaty zajęły: Białowieski PN oraz Tatrzański PN. Nawiązując do zastosowanego kryterium grupowania parków narodowych należy zauważyć, że wiodącą grupę w zakresie edukacji stanowiły górskie parki narodowe (58,85% zwiedzających), drugą pozycję zajęły nizinne parki narodowe (27,37% zwiedzających) a na ostatnim miejscu uplasowały się wyżynne parki narodowe (13,78% zwiedzających). W grupie nizinnych parków narodowych dominowały leśne parki narodowe (42,67% zwiedzających) przed nadmorskimi (33,07%), pojeziernymi (16,85%) i rzecznyymi (7,41%). Liderem w zakresie funkcji turystycznej był Tatrzański PN (55,3 mln zwiedzających w okresie 1995-2015), za nim uplasowały się Karkonoski PN oraz Woliński PN. Wymienione trzy parki narodowe zdecydowanie dominowały – liczba osób je odwiedzających stanowiła 53% turystów w parkach narodowych w latach 1995-2015. Podobnie, jak w przypadku edukacji, wiodącą grupę w zakresie turystyki także stanowiły górskie parki narodowe (54,94% zwiedzających), drugą pozycję zajęły nizinne parki narodowe (38,07% zwiedzających) a na ostatnim miejscu uplasowały się wyżynne parki narodowe (7,00% zwiedzających). W grupie nizinnych parków narodowych dominowały nadmorskie parki narodowe (38,99% zwiedzających) przed pojeziernymi (34,27%), leśnymi (25,36%) i rzecznyymi (1,38%).

Warto podkreślić stabilność preferencji turystów – w badanym okresie w liczącym 23 parki zbiorze zaobserwowałam, iż 13 parków nigdy nie zmieniło pozycji w rankingu o więcej niż dwie lokaty. Wspomniana zmiana wystąpiła jedynie dziewiętnastokrotnie – najczęściej obserwowano zmiany o trzy pozycje w rankingu (11 razy), następnie o cztery pozycje w rankingu (6 razy), a jednokrotnie o pięć i dziewięć lokat.

Ekonomiczne efekty edukacji przyrodniczej i udostępniania turystycznego wskazują na konieczność finansowego wsparcia parków narodowych ze środków budżetu państwa. Skalę realizowanych działań w zakresie edukacji i udostępnienia turystycznego w sposób syntetyczny odzwierciedlają liczebności dwóch grup: korzystających z miejsc edukacyjnych oraz przebywających na terenie parków narodowych. Pierwsza grupa liczyła 17,4 mln osób (lata 1996-2015), a druga 221 mln osób (lata 1995-2015). Trudno zatem wyobrazić sobie sytuację, iż w przypadku braku środków finansowych zabezpieczających opisywaną działalność zostanie ona zaniechana.

Położenie najcenniejszych obszarów chronionych w Polsce wskazuje na wyjątkowe bogactwo – pod względem osobliwości przyrody – województwa małopolskiego. Parki narodowe powiązane są w znakomitej większości z gminami wiejskimi (70% powierzchni polskich parków narodowych położone jest w gminach wiejskich). Należy jednak wspomnieć, że w granice opisywanych obszarów chronionych włączone są także obszary miejsko-wiejskie i miejskie, wśród których szczególnie wyróżniają się nieurbanizowane części miast na prawach powiatu Jeleniej Góry (Karkonoski PN) oraz Świnoujścia (Woliński PN).

Zespoły gmin terytorialnie powiązanych z danym parkiem liczą od dwóch (PN Bory Tucholskie, Białowieski PN) do 14 (Biebrzański PN) jednostek. Porównanie stopnia realizacji funkcji turystycznej przez liderów poszczególnych zespołów wskazuje na ogromne zróżnicowanie w zakresie pełnienia opisywanej funkcji. Zdecydowanie dominuje gmina Łeba (Słowiński PN) przed gminą Karpacz (Karkonoski PN), a najsłabszą w gronie liderów wyłonionych z zespołów gmin była gmina Łomianki (Kampinoski PN).

Dla 21 zbiorów gmin powiązanych z parkami narodowymi wskazano lidera funkcji turystycznej, a w dwóch przypadkach rola ta została podzielona pomiędzy dwie gminy. **Tym samym w 21 z 23 badanych przypadków potwierdzona została hipoteza pierwsza zakładająca istnienie bieguna wzrostu funkcji turystycznej w regionie jaki tworzą powiązane z danym parkiem narodowym gminy.** Jedynie zespoły gmin powiązanych terytorialnie z Gorczańskim PN i Wigierskim PN nie spełniły wspomnianej, inspirowanej koncepcją Perroux, hipotezy. Warto podkreślić, że identyfikacja bieguna wzrostu jest tożsama

z dysproporcjami w rozwoju funkcji turystycznej w ramach zbioru gmin terytorialnie powiązanych z danym parkiem narodowym. Funkcja turystyczna jest przestrzennie nie zrównoważona, występuje silne zjawisko polaryzacji, co ma ujemny wpływ nie tylko na procesy rozwoju regionalnego, ale i na funkcje ochrony przyrody. Kumulowanie się bodźców wzrostu wymaga szczególnej uwagi w kontekście obszarów przyrodniczo cennych.

W 12 parkach narodowych gmina osiągająca najwyższe wartości wskaźników funkcji turystycznej była jednocześnie gminą w największym stopniu objętą opisywaną formą ochrony przyrody. W czterech przypadkach udział parku narodowego w powierzchni gminy będącej liderem w zakresie pełnienia funkcji turystycznej przekraczał połowę powierzchni gminy – sytuacja ta dotyczyła Karkonoskiego PN i gminy Karpacz, Magurskiego PN i gminy Krempna, Roztoczańskiego PN i gminy Zwierzyniec oraz Tatrzańskiego PN i gminy Zakopane. Powyższe wskazuje, że **objęcie powierzchni gminy ochroną prawną w formie parku narodowego nie stanowiło przeszkody w rozwoju egzogenicznej funkcji turystycznej. Podważa to prawdziwość hipotezy trzeciej.**

Rozwój funkcji turystycznej obszarów powiązanych terytorialnie z parkami narodowymi zależy nie tylko od parków, ale i od aktywności władz lokalnych. Analiza gminnych dokumentów strategicznych oraz wydatków budżetów gmin w dziale 630 Turystyka pozwala stwierdzić, że niemal wszystkie (97%) badane jednostki terytorialne dostrzegają rolę funkcji turystycznej w rozwoju gminy. Tylko cztery gminy nie wskazały turystyki jako przyszłego kierunku rozwoju. Niestety zapisy w dokumentach strategicznych nie są tożsame z wykonywaniem przez gminne władze działań rodzących wydatki zachowywane do działu Turystyka – w 19% badanych gmin nie wykonano ich wcale. Analiza przedmiotowych wydatków wskazuje także, że jedynie w siedmiu przypadkach (na 23 zbiorach gmin) największych wydatków w opisywanym zakresie dokonał lider funkcji turystycznej. Co bardzo interesujące w 42 przypadkach wydatków we wskazanym zakresie dokonały gminy nieaktywne turystycznie (wg wskaźnika Baretje'a i Deferta). W związku z powyższym nieaktywne turystycznie gminy (oprócz czterech nie łączących swej przyszłości z opisywaną funkcją) można by uznać za potencjalną przestrzeń turystyczną. Ostrożność nakazuje jednak brać pod uwagę, że turystyka może być postrzegana jako uniwersalny kierunek rozwoju, do którego – niekoniecznie zwracając uwagę na realność zamierzeń – „na wszelki wypadek” odwołują się wykonawcy dokumentów strategicznych. **Odnosząc powyższe ustalenia do, inspirowanej wskazaniem Perroux dotyczącymi wpływu działań administracyjnych na pobudzanie mechanizmów rozwoju regionu, treści hipotezy drugiej, należy z całą pewnością uznać jej prawdziwość w części dostrzegania przez władze samorządowe roli funkcji turystycznej w rozwoju gminy na poziomie deklaracji w dokumentach strategicznych. Zaobserwowany w wielu gminach brak realizacji zamierzeń nie pozwala jednak na pełne potwierdzenie prawdziwości hipotezy drugiej dla wszystkich badanych jednostek.** Zerowe wydatki trudno przecież uznać za czynne wsparcie funkcji turystycznej.

Syntetyczna miara rozwoju funkcji ochrony przyrody podkreśla stałość liderów oraz ich rozproszenie terytorialne. Co istotne, żadna z badanych 117 gmin nie przestała pełnić funkcji ochrony przyrody, choć w trakcie okresu 1995-2015 obserwowano wahania opisywanej miary. Należy stwierdzić ogromne różnice pomiędzy badanymi gminami oraz przewagę gmin o średnim poziomie funkcji ochrony przyrody (klasa C). W całym okresie badania liderem była gmina Izabelin (Kampinoski PN), a najniższy poziom opisywanej miary wystąpił w gminie Zamość (Roztoczański PN). Warto zauważyć, że 22 z 117 badanych gmin zmieniło klasę (zmiana dotyczyła zatem 19% badanej zbiorowości) oraz to, że w kolejnych okresach zmiany występowały coraz rzadziej. Wskazuje to na stabilizację funkcji ochrony przyrody w badanych gminach. Należy też wyraźnie podkreślić, że nie występowały drastyczne (rozumiane jako przejście pomiędzy skrajnymi klasami) zmiany w poziomie funkcji ochrony przyrody w badanych gminach. Powyższe należy ocenić bardzo pozytywnie.

Syntetyczna miara rozwoju funkcji turystycznej także podkreśla stałość liderów – a szczególnie ich pierwszej trójki. W całym okresie badania kolejność była niezmienna: Łeba (Słowiński PN), Karpacz Karkonoski PN), Międzyzdroje (Woliński PN). Syntetyczna miara rozwoju funkcji turystycznej wskazuje na ogromne różnice pomiędzy badanymi gminami (obliczone dla wartości $A_{SMR_{tur}}$ za dany rok odchylenie standardowe było zawsze większe od średniej arytmetycznej) oraz przewagę gmin o średnim poziomie funkcji turystycznej (klasa C). Warto zauważyć, że 12 z 58 badanych, aktywnych turystycznie, gmin zmieniło klasę – zmiana dotyczyła zatem 20% badanej zbiorowości. Nie można jednak stwierdzić żadnej prawidłowości w zakresie częstokrotności zmian. Można natomiast wskazać, że występowały jedynie przejścia pomiędzy sąsiadującymi klasami tj. z klasy A do B, z B do C i odwrotnie.

Syntetyczna miara rozwoju funkcji gospodarczej wskazuje, że do grupy liderów zaliczały się m.in. gminy: Karpacz (Karkonoski PN), Łeba (Słowiński PN), Zakopane (Tatrzański PN) oraz Międzyzdroje (Woliński PN). Oznacza to, że trójka liderów w zakresie pełnienia funkcji turystycznej (Karpacz, Łeba, Międzyzdroje) wyróżniała się także pod względem funkcji gospodarczej. Bardzo istotne jest to, że przyrost absolutny wartości SMR_{gosp} obliczony jako różnica wartości SMR_{gosp} w roku 2015 (badanym) i roku 1995 (bazowym) wskazuje, że spadek poziomu funkcji gospodarczej dotyczył jedynie sześciu badanych gmin. Należy podkreślić, że spadek wartości w żadnym przypadku nie przekraczał 10% wartości SMR_{gosp} osiągniętej przez daną gminę w 1995 r. Największy absolutny przyrost wartości badanej miary odnotowała gmina Karpacz. Wartości SMR_{gosp} wskazują zarówno na znaczące – choć mniejsze niż w przypadku funkcji turystycznej – różnice pomiędzy badanymi obiektami, jak i na wahania poziomu realizacji funkcji gospodarczej. Warto zauważyć, że 61 z 117 badanych gmin zmieniło klasę – zmiana dotyczyła zatem ponad połowy badanej zbiorowości. Dowodzi to znacznej zmienności badanej cechy. Nie można jednak stwierdzić wyraźniej tendencji w zakresie częstokrotności występowania zmian. Można natomiast wskazać, że dominowały przejścia pomiędzy sąsiadującymi klasami.

Wykonana identyfikacja zależności pomiędzy funkcją ochrony przyrody a funkcją turystyczną nakazuje odrzucić hipotezę trzecią i tym samym stwierdzić, że ograniczająca wykorzystanie endogenicznych zasobów funkcja ochrony przyrody nie stanowi przeszkody w rozwoju egzogenicznej funkcji turystycznej gmin terytorialnie powiązanych z parkami narodowymi. Powyższe uzasadniają: wyniki analizy pierwszej dziesiątki liderów rankingów w zakresie funkcji ochrony przyrody i funkcji turystycznej, zaobserwowany wzrost udziału gmin dla których klasyfikacja według funkcji turystycznej nie była niższa niż według funkcji ochrony przyrody, stwierdzona dodatnia zależność pomiędzy lokatami nadanymi na podstawie wartości syntetycznych miar SMR_{ochr} i SMR_{tur} oraz wspomniany już, występujący w 12 parkach narodowych, fakt osiągania najwyższych wartości wskaźników funkcji turystycznej przez gminę będącą w największym stopniu objętą opisywaną formą ochrony przyrody.

Wykonana identyfikacja zależności pomiędzy funkcją ochrony przyrody a funkcją gospodarczą nakazuje odrzucić hipotezę czwartą i tym samym stwierdzić, że funkcja ochrony przyrody nie ogranicza bazy ekonomicznej regionu w sposób przejawiający się brakiem rozwoju funkcji gospodarczej gmin terytorialnie powiązanych z parkami narodowymi. Powyższe uzasadniają: wyniki analizy pierwszej dziesiątki liderów rankingów w zakresie funkcji ochrony przyrody i funkcji gospodarczej, wynoszący 70% udział gmin dla których klasyfikacja według funkcji gospodarczej nie była niższa niż według funkcji ochrony przyrody, stwierdzona dodatnia zależność pomiędzy lokatami nadanymi na podstawie wartości syntetycznych miar SMR_{ochr} i SMR_{gosp} a także ustalenie, iż przyrost absolutny wartości SMR_{gosp} obliczony jako różnica wartości SMR_{gosp} w roku 2015 (badanym) i roku 1995 (bazowym) wskazuje na wzrost poziomu funkcji gospodarczej w 95% badanych gmin.

Kończąc rozważania nad otrzymanymi wynikami pragnę jeszcze raz zwrócić uwagę, że wartości wskaźnika Baretje'a i Deferta zinterpretowane według przedstawianych przez Szromka zaleceń Boyer¹⁸ nakazują uznać 49 gmin za nieaktywne turystycznie w całym okresie badania. Dodatkowo 10 gmin nigdy nie wykazywało aktywności turystycznej w sprawozdawczości GUS. W sumie 59 gmin wśród 117 badanych nie było w okresie 1995-2015 aktywne turystycznie. Interesujące jest to, że wśród ww. gmin występują także gminy powiązane Kampinoskim PN oraz Wielkopolskim PN, a więc licznie odwiedzanymi parkami narodowymi. Cechą łączącą oba obszary chronione jest sąsiedztwo metropolii i duże natężenie turystyki jednodniowej. Nie da się inaczej wyjaśnić ponad miliona turystów odwiedzających rocznie wspomniane parki i jednocześnie, wykazywanego w oficjalnej statystyce, braku funkcji turystycznej w gminach terytorialnie powiązanych. Tym samym uzyskane wyniki badań wskazują, że konieczne jest stosowanie do badań nad funkcją turystyczną gmin powiązanych z położonymi w sąsiedztwie dużych ośrodków miejskich parkami narodowymi dodatkowych mierników ujmujących ruch turystyczny niewykorzystujący bazy noclegowej.

W tym kontekście należy zauważyć, że wskaźnik intensywności ruchu turystycznego (wskaźnik Charvata) i wskaźniki zagospodarowania turystycznego (wskaźnik Baretje'a i Deferta oraz wskaźnik gęstości bazy noclegowej) jako mierniki funkcji turystycznej mają – jak każde narzędzie diagnostyczne – zarówno zalety, jak i wady. Największymi zaletami są powszechność stosowania ww. mierników i ich długookresowe tradycje wykorzystania nie tylko w Polsce, ale i na świecie. Zasadniczą wadą jest to, iż nie ujmują one ruchu turystycznego generowanego przez turystów niekorzystających z noclegu (czyli turystyki jednodniowej) lub nocujących poza obszarem badanej gminy. Przyjęłam te wskaźniki, jako narzędzie diagnostyczne, z pełną świadomością wskazanych wad. Głównym powodem wyboru ww. mierników nie była chęć zwrócenia uwagi na ich wady (te są powszechnie znane), ale dostęp do danych dających możliwość wykonania długookresowych badań (lata 1995-2015). Istotne jest także to, że porównanie uzyskanych wyników badań z danymi dotyczącymi ruchu turystycznego w parkach narodowych pozwala podkreślić, iż tereny parków narodowych oraz powiązanych z nimi gmin mogą charakteryzować się zarówno nieliczną bazą noclegową lub/i bazą nieujmowaną w statystyce publicznej (np. kwatery agroturystyczne, pokoje gościnne), jak i ogromną koncentracją turystów.

Istnienie parku narodowego dowodzi, że przynajmniej część przestrzeni terytorialnie powiązanych gmin charakteryzuje się znacznymi walorami. Park narodowy jest bezsprzecznie obiektem posiadającym walory turystyczne i zapewniającym zagospodarowanie turystyczne, a zatem jest atrakcją turystyczną. Ważne jest, że parki narodowe nie konkurują ze sobą, co oznacza, że możliwa jest współpraca polegająca na stworzeniu wspólnego produktu edukacyjno-turystycznego przez parki o różnym stopniu popularności. Nie ma żadnych przeszkód, aby np. Tatrzański PN opracował z Narwiańskim PN wspólny produkt turystyczny zawierający wzajemnie dopełniające się walory edukacyjne. Wydaje się, że mógłby to być jeden z kierunków deglomeracji ruchu turystycznego przybierającego formę masowej turystyki w najpopularniejszych obszarach chronionych.

Obszarowe formy ochrony przyrody nie uniemożliwiają rozwoju gmin – ani pod względem funkcji turystycznej, ani pod względem funkcji gospodarczej. Za najbardziej wyróżniające się gminy powiązane z parkiem narodowym należy uznać Karpacz i Izabelin. Karpacz jest gminą miejską, Karkonoski PN zajmuje ponad połowę jego powierzchni, a jednocześnie przez cały okres badania zajmował on drugą pozycję pod względem rozwoju funkcji turystycznej oraz wyróżniał się pod względem funkcji gospodarczej. Przeciwnością

¹⁸ Szromek A., 2012, Przegląd wskaźników funkcji turystycznej i ich zastosowanie w ocenie rozwoju turystycznego obszaru na przykładzie gmin województwa śląskiego, [w:] Zasztyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Seria Organizacja i Zarządzanie nr 61, Wyd. Politechnika Śląska, Gliwice, s. 299.

jest wiejska gmina Izabelin – niekwestionowany lider w zakresie ochrony przyrody a jednocześnie gmina nieaktywna turystycznie i reprezentująca wysoki, bądź najwyższy poziom funkcji gospodarczej. Ta krótka charakterystyka obu gmin pokazuje, jak bardzo różnorodne są gminy powiązane z najwyższą formą ochrony przyrody w Polsce.

Wielkim wyzwaniem jest zarządzanie przestrzenią objętą obszarową ochroną prawną - zarówno z perspektywy parku narodowego, jak i samorządów lokalnych. Pozostaję w nadziei, że przedstawione wyniki badań, choć w pewnym stopniu, to ułatwią.

5. Wybrane informacje o działalności dydaktycznej, organizatorskiej i popularyzatorskiej

5.1. Działalność dydaktyczna

Działalność dydaktyczną realizowałam w trzech jednostkach (patrz pkt. 2 Informacje o przebiegu pracy zawodowej). W ramach działalności dydaktycznej prowadziłam ćwiczenia, wykłady oraz pełniłam rolę opiekuna prac magisterskich oraz inżynierskich. Tematyka moich zajęć dotyczyła przede wszystkim: ekonomii, finansów, rynku nieruchomości, problematyki zarządzania nieruchomościami a także gospodarki lokalnej i regionalnej oraz marketingu terytorialnego.

W Wyższej Szkole Technologii Teleinformatycznych w Świdnicy realizowałam jedynie zajęcia na studiach niestacjonarnych I stopnia. W Wyższej Szkole Zarządzania i Przedsiębiorczości w Wałbrzychu realizowałam zajęcia na studiach niestacjonarnych I i II oraz na studiach podyplomowych. Należy także wspomnieć, iż byłam w tej jednostce promotorem 29 prac licencjackich oraz 12 prac magisterskich. Pragnę podkreślić, że do dnia dzisiejszego prowadzę zajęcia w ramach studiów podyplomowych ww. jednostki.

Na Uniwersytecie Przyrodniczym we Wrocławiu zajęcia realizowałam zarówno na studiach stacjonarnych, jak i studiach niestacjonarnych (I i II stopnia) oraz studiach podyplomowych. Zlecano mi zajęcia zarówno na kierunku gospodarka przestrzenna, jak i geodezja i kartografia. Ponieważ Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu stanowi od 2011 r. moje podstawowe miejsce pracy uznałam, iż zasadnym jest w syntetyczny sposób przedstawić realizowaną tamże działalność dydaktyczną (patrz poniższe tabele).

Tabela 1. Rola opiekuna/recenzenta prac dyplomowych na Uniwersytecie Przyrodniczym we Wrocławiu

Rok obrony pracy	PROMOTOR		RECENZENT	
	Prace inżynierskie	Prace magisterskie	Prace inżynierskie	Prace magisterskie
2013	0	2	6	0
2014	4	0	5	0
2015	6	3	8	2
2016	0	5	1	3
2017	7	6	10	3
2018	5	5	7	2
SUMA	22	21	37	10

Źródło: opracowanie własne

Tabela 2. Liczba godzin dydaktycznych zrealizowanych* na Uniwersytecie Przyrodniczym we Wrocławiu

Rok	Liczba godzin dydaktycznych**	Nadgodziny
2011/2012	337,8	97,60
2012/2013	422,4	182,4
2013/2014	324,0	84
2014/2015	429,0	189
2015/2016	337,0	97
2016/2017	329,0	89
2017/2018	285,0	45

* począwszy od pierwszego w całości przepracowanego roku akademickiego

**bez uwzględnienia godzin wynikających z opieki nad pracami dyplomowymi oraz studiów podyplomowych

Źródło: opracowanie własne

5.2. Działalność organizatorska

W ramach mojej działalności organizatorskiej wyróżnia się praca w Komisji Programowej dla kierunku gospodarka przestrzenna. W dniu 26 września 2012 r. zostałam powołana przez Radę Wydziału Inżynierii Kształtowania Środowiska i Geodezji Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu do składu wspomnianej Komisji na kadencję 2012-2016. W dniu 10 listopada 2016 r. zostałam powołana na kolejną, aktualnie trwającą, kadencję (2016-2020).

Ponadto jestem członkiem Komisji Egzaminacyjnych do przeprowadzania egzaminów dyplomowych (pełniłam funkcję sekretarza oraz zastępcy przewodniczącego). W ramach działalności organizacyjnej byłam także członkiem Komisji Rekrutacyjnej oraz pełniłam rolę opiekuna roku studentów kierunku gospodarka przestrzenna.

W 2015 r. współorganizowałam (wraz z dr K. Przybyłą oraz dr hab. E. Gondą-Soroczyńską) konkurs na Opracowanie koncepcji zagospodarowania terenu przestrzeni publicznej rynku miejskiego oraz ul. Jana Kazimierza Miasta Wleń znajdujących się na obszarze Parku Krajobrazowego „Doliny Bobru”

W 2016 r. zostałam powołana w skład Komitetu Organizacyjnego konferencji naukowej „Gospodarka przestrzenna stan obecny i wyzwania przyszłości – ujęcie interdyscyplinarne” organizowanej przez Katedrę Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu. Rok później zostałam powołana w skład kierownictwa naukowego Konferencji Naukowej „Samorząd terytorialny – organizacja, funkcjonowanie i kierunki rozwoju” organizowanej przez Wydział Zarządzania i Administracji Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości.

W 2016 r. zorganizowałam i przeprowadziłam zajęcia dydaktyczne dla studentów Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu oraz uczestników Programu Erasmus+ w Karkonoskiej Państwowej Szkole Wyższej. Zajęcia odbyły się na Uniwersytecie Przyrodniczym we Wrocławiu na mocy porozumienia pomiędzy Uczelniami.

W związku z zatrudnieniem w Karkonoskiej Państwowej Szkole Wyższej miałam okazję rozwinąć działalność organizatorską. Wśród podjętych wówczas działań na uwagę zasługują:

- współorganizowanie The International Erasmus+ Conference and Staff Week w Karkonoskiej Państwowej Szkole Wyższej (4-8 kwiecień 2016). W dniu 8 kwietnia 2016 r. pełniłam także rolę Chairman of Session 1 The International Erasmus+ Conference. Uczestnikami konferencji byli przedstawiciele 17 uczelni z Chin, Litwy, Hiszpanii, Syrii, Arabii, Turcji, Ukrainy oraz USA.
- współorganizowanie wizytacji Zespołów Oceniających Państwowej Komisji Akredytacyjnej. Wizytacja miała miejsce trzykrotnie - na Wydziale Nauk Humanistycznych i Społecznych oraz na Wydziale Przyrodniczo-Technicznym.

- działania na rzecz Akademickiego Centrum Koordynacyjnego w Euroregionie Nysa (spotkania w Hochschule Zittau/Gorlitz oraz w Karkonoskiej Państwowej Szkole Wyższej).
- członkostwo w komisji opracowującej Procedurę Antyplagiatową w Karkonoskiej Państwowej Szkole Wyższej.
- członkostwo w Komisji do Spraw Dydaktyki Karkonoskiej Państwowej Szkoły Wyższej.
- członkostwo w Konwencji Karkonoskiej Państwowej Szkoły Wyższej.

5.3. Działalność popularyzatorska

W ramach działalności popularyzatorskiej wykonałam m.in. następujące działania:

- 2014 r. – wykład zamawiany pt. „Finansowe, przestrzenne i społeczne aspekty funkcjonowania Karkonoskiego Parku Narodowego”. Wykład wygłosiłam w ramach konferencji „55 lat Karkonoskiego Parku Narodowego dla przyrody i regionu. Prawdy i mity o Karkonoskim Parku Narodowym.” Instytucja zamawiająca: Karkonoski Park Narodowy.
- 2014 r. – artykuł zamawiany pt. „KPN a rozwój turystyki w karkonoskich gminach”. Artykuł opublikowano w kwartalniku „Karkonosze Czasopismo Sudetów Zachodnich” nr 1-2 (276)/2014, ISSN 1232-3535. Instytucja zamawiająca: Karkonoski Park Narodowy.
- 2014 r. – artykuł pt. „Obszarowe formy ochrony przyrody – Co? Jak? Dlaczego?”. Artykuł opublikowano na portalu lwówecki.info.
- 2015 r. – wykład zamawiany dla słuchaczy Karkonoskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Tematyką wykładu były przestrzenne, finansowe i społeczne aspekty funkcjonowania Tatrzańskiego Parku Narodowego.
- 2015 r. – opublikowanie artykułu pt. „Turystyka jako składowa gospodarek miast powiatu jeleniogórskiego”. Współautor dr K. Przybyła, artykuł opublikowano na portalu lwówecki.info.
- 2018 r. – wykład zamawiany podejmujący zagadnienie konfliktów przestrzennych zachodzących pomiędzy interesami ochrony przyrody Parku Narodowego Gór Stołowych a masowym ruchem turystycznym. Wykład wygłosiłam podczas IV Europejskiego Kongresu Samorządów w ramach ścieżki tematycznej pt. „Wpływ rozwoju ruchu turystycznego na rozwój usług w centrach krajoznawczych” i panelu pt. „Kontrowersje wokół współczesnej turystyki”. Instytucją zamawiającą było Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Zarząd Główny, Komisja Turystyki Górskiej.

6. Wybrane informacje o pozostałych dokonaniach zawodowych

6.1. Udział w konferencjach

Uczestniczyłam aktywnie w 21 konferencjach naukowych (szczegółowo opisane w załączniku 3). Ponadto brałam czynny udział w czterech konferencjach tematycznych.

6.2. Projekty badawcze

W 2014 r. Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu przyznał mi finansowanie na wykonanie zadania badawczego „Przestrzenne, finansowe i społeczno-gospodarcze aspekty funkcjonowania parków narodowych w Polsce.” W zadaniu tym pełniłam rolę kierownika zadania badawczego, a termin realizacji zadania określono na lipiec-grudzień 2014.

6.3. Umiejdzynarodowienie

Za przejaw umiejdzynarodowienia uznaję przede wszystkim prezentację wyników moich badań w artykułach naukowych opublikowanych w zagranicznych czasopismach naukowych oraz uczestnictwo w międzynarodowych konferencjach naukowych (szczegółowy wykaz zawiera załącznik nr 3).

Istotnym elementem umiejdzynarodowienia był także mający miejsce w okresie kwiecień-wrzesień 2011 r. zagraniczny staż badawczo-naukowy w Správa Krkonošského národního parku z siedzibą w Vrchlabi w Czechach.

W 2016 r. uczestniczyłam w międzynarodowym kongresie ERASMUS Congress and Exhibition (10-14 maja 2016, Thessaloniki, Greece) oraz współpracowałam z Akademickim Centrum Koordynacyjnym w Euroregionie Nysa.

Przejawem współpracy międzynarodowej jest także wykonana na zlecenie Land Use Policy (ISSN 0264-8377, 40 pkt. lista A) recenzja artykułu naukowego.

6.4. Współpraca z podmiotami zewnętrznymi

6.4.1. Współpraca na rzecz praktyki

W 2015 r. zawarłam porozumienie o współpracy z Gminą Wleń. Z dniem 15 maja 2015 r. zostałam doradcą społeczno-ekonomicznym Burmistrza Miasta i Gminy Wleń.

2015 r. Urząd Miasta i Gminy Wleń zlecił zespołowi w składzie: dr Alina Kulczyk-Dynowska, dr Katarzyna Przybyła, dr Andrzej Raszkowski przygotowanie Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Wleń na lata 2015-2022. Dokument zatwierdzono uchwałą nr 86/XV/16 Rady Miasta i Gminy Wleń z dnia 28 stycznia 2016 r.

Za istotne uważam także doświadczenie zdobyte podczas pracy w Karkonoskim Parku Narodowym (szczegółowo opisane w załączniku nr 3).

6.4.2. Współpraca na rzecz nauki

W 2015 r. zostałam powołana przez Ministra Środowiska w poczet **członków Rady Naukowej Parku Narodowego Gór Stołowych** (Zarządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 marca 2015 r. w sprawie powołania członków Rady Naukowej Parku Narodowego Gór Stołowych).

Wielokrotnie występowałam w roli **recenzenta** artykułów o charakterze ekonomicznym. Współpracowałam w tym zakresie z trzema czasopismami naukowymi – Pracami Naukowymi Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości w Wałbrzychu, Pracami Naukowymi Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu oraz czasopismem Land Use Policy. Recenzowałam zarówno artykuły w języku polskim jak i angielskim.

Od 2013 r. jestem **członkiem Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego** – czynnie uczestniczyłam w konferencjach organizowanych przez PTE oraz jestem współautorem publikacji we Wrocławskim Biuletynie Gospodarczym, Wydawnictwo PTE Oddział we Wrocławiu (Przybyła K., Kulczyk-Dynowska A., Kociok K., Iwasieczko K., Opinie mieszkańców gminy Wleń na temat sytuacji społeczno-gospodarczej w miejscowości, nr 47/2015, s. 6-15).

Od 2018 r. jestem **członkiem Eurasia Business and Economics Society (EBES)** – czynnie uczestniczyłam w dwóch konferencjach naukowych zorganizowanych przez tę organizację (w roku 2017 w Budapeszcie oraz 2018 r. w Berlinie).

7. Ocena okresowa, nagrody i wyróżnienia

7.1. Ocena okresowa

- Okresowa ocena nauczycieli akademickich za okres 2009-2012
z uwagi na brak pełnego zatrudnienia we wskazanym okresie nie podlegałam ocenie.
- Okresowa ocena nauczycieli akademickich za okres 2013-2014
otrzymałam ocenę pozytywną w zakresie działalności organizacyjnej i dydaktycznej oraz ocenę **wyróżniającą** w zakresie działalności naukowej.
- Okresowa ocena nauczycieli akademickich za okres 2015-2016
otrzymałam ocenę pozytywną w zakresie działalności organizacyjnej i dydaktycznej oraz ocenę **wyróżniającą** w zakresie działalności naukowej. Dodatkowo w ramach systemu projekcyjnego przyjętego na Uniwersytecie Przyrodniczym we Wrocławiu otrzymałam okresową gratyfikację pieniężną na okres dwóch lat (2016-2018).

7.2. Nagrody Rektora

- Nagroda Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, indywidualna III stopnia w roku 2013 **za osiągnięcia naukowe** a w szczególności cykl publikacji dotyczących wpływu na rozwój regionów dwóch skrajnie odmiennych czynników – metropolii oraz obszarów chronionych.
- Nagroda Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, indywidualna III stopnia w roku 2014 **za osiągnięcia naukowe** – monografię pt.: „Rozwój regionalny na obszarach chronionych”.
- Nagroda Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, indywidualna III stopnia w roku 2015 **za osiągnięcia naukowe** a w szczególności cykl publikacji dotyczących rozwoju regionalnego – ze szczególnym uwzględnieniem roli parków narodowych w kształtowaniu procesów rozwojowych.
- Nagroda Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, zespołowa III stopnia w roku 2016 **za osiągnięcia w dziedzinie organizacyjnej** a w szczególności za organizowanie i rozwijanie współpracy pomiędzy gminą Wleń a Uniwersytetem Przyrodniczym we Wrocławiu w roku 2015.

7.3. Pozostałe wyróżnienia

W 2009 r. otrzymałam medal jubileuszowy z okazji 50-lecia Karkonoskiego Parku Narodowego za owocne wsparcie działań na rzecz ochrony przyrody w Karkonoskim Parku Narodowym. W 2015 r. zostałam wyróżniona przez władze Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości Dyplomem uznania za duży wkład pracy w recenzje artykułów do Prac Naukowych Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości w roku akademickim 2014/2015.

